

מיכל שכנאי יעקבי (1967)

מיכל שכנאי יעקבי היא אמנית רב תחומית המפסלת בעיקר עם רדי-מייד, (Ready Made) ויוצרת סרטי וידאו. בעבודותיה, היא חוקרת את הרטוריקה של ריטואלים שונים בתרבות ההנצחה והזיכרון בישראל, ואת הסימבוליקה המייצגות אותם, כדוגמת: טקסי זיכרון, מרחבי טקס, אנדרטאות, ומכתבים ומתנות הנשלחים מדי שנה למשפחות שכולות. שכנאי מייצרת מבט מחודש, קשוב, חוקר, ללא ציניות, לא בהכרח מקדש, מתוך קריאה להרחבת התפיסות המקובלות. כ"יתומת צה"ל", שכנאי מצביעה על כך שכבר במונח עצמו נמצא ניכוס אבילה הפרטי לזה הלאומי. תוך התרחקות משימוש ישיר במושג, מתפרקת בעבודותיה הגבורה מהפאתוס, ומיוצגת כגרסה אישית של אנטי-פאתוס בה בעת שהיא ביטוי לאבל אישי, שאין לו נחמה.

לילה ויום (10 דקות, 2018)

בשעות החשיכה, למרגלות האנדרטה בלב גן הזיכרון המשקיף על צומת הכניסה לטבעון, פועלים פורקים ומסדרים בשורות כיסאות כתר פלסטיק לבנים. רחבת גן הזיכרון ממלאת את יעודה רק במהלך יממה אחת בשנה: בערב וביום הזיכרון. ההכנות מתחילות בחשיכה, בסדר ובשקט מופתי; כל אחד יודע את תפקידו; ריטואל, סיזיפי וקבוע. הטבע המתעורר וגם הרכבים העוברים בצומת הסמוכה. על חולצת מנהל העבודה מופיעה הכתובת "מציל" (ממה הוא בדיוק יכול להציל?!). היום עולה והרחבה מתמלאת בשורות של כיסאות כתר פלסטיק: גנרים, לבנים וריקים, לרגע יוצרים מימד של קדושה ומזכירים שורות של מצבות אחידות, חסרות זהות או אינטימיות, הניצבות אל מול הבמה השחורה.

מינימנטים: מיני-מונומנטים (2018)

בסדרת המיני-מונומנטים מגיבה שכנאי לחפצי השי, ה"מְנָחוֹת" הרשמיות, הנשלחים מדי שנה ממשד הביטחון כחלק ממנהגי יום הזיכרון, למשפחות השכולות. במשלוח חפצי ה"מְנָחוֹת" מתקיים תמהיל סימבולי מוזר של ניחומים עם "הצדקת הדרך". במסורת "השי" הקשורה למושג הדתי-יהודי "מנחה", המְנָחוֹת משמשות כחפצי פולחן של "דת הלאום" ותרבות ההנצחה. שכנאי משתמשת ב"מְנָחוֹת" גם במובן הרטורי שלהם, ויוצרת חפצים היברידים הנושאים אסתטיקה של קדושה למרות עירוב תחומי ועולמות התוכן: תמרור ועליו בובת צבי מאזכר סמלים של מסדרי אבירים; מגדלי שמירה על תבנית שיניים; פתיתי שלג מעניקים נופך רומנטי לכיסאות כתר פלסטיק לבנים הכלואים בתוך בועה מלאכותית. כל אלו כמו מזכרות מארצות רחוקות, מדגישים את הדרישה להתמסר לפולחן הנופלים בזהות האזרח הישראלי, וחושפים תרבות הנשענת על שיח גבורה גברי.

קטיף (2020)

בתוך מבנה חממה, גודלים שתילים עשויים מצינורות פלסטיק ומכדורים אדומים. בית גידול "תעשייתי", חממה מלבבת של פרחי דם-המכבים מלאכותיים. מחוץ לחממה ניצבת בריכה עם מזרקה המזכירה גיגיות חקלאיות לניקוי תוצרי הגידול. בבריכה צפים כדורים אדומים, ספק תפוחים מורעלים, ספק חלק מתהליך ייצור סמלי המוות. את הכדורים משקה גמד גינה ועליו מסיכת בן גוריון, ומנגד ניצב יצור מקורנן בעל פני מגפון, מכחכח בגרונו. הקרקס הגרוטסקי מטריד, מוביל את זרם התודעה בתערובת החיים והמוות. פרח דם-המכבים, כמו אז, כך היום, מסמל את דמם של גיבורי מלחמות ישראל.

רותם ריטוב, מרץ 2020